

Sygnatura akt I C 555/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

W., dnia 03-04-2014 r.

Sąd Rejonowy dla Wrocławia-Śródmieścia we Wrocławiu I Wydział Cywilny w następującym składzie:

Przewodniczący: SSR Paweł Kwiatkowski

Protokolant: Katarzyna Mulak

po rozpoznaniu w dniu 20-03-2014 r. we Wrocławiu

sprawy z powództwa E. B.

przeciwko Ł. D.

o zachówek

I. zasądza od pozwanego Ł. D. na rzecz powódki E. B. kwotę 25.741,59 zł (dwadzieścia pięć tysięcy siedemset czterdzieści jeden złotych 59/100) z ustawowymi odsetkami liczonymi od kwoty 60.000 zł od dnia 01 kwietnia 2012 r. do 25 kwietnia 2012 r., od kwoty 19.741,59 zł od dnia 01 kwietnia 2012 r. do dnia zapłaty, od kwoty 6.000 zł od dnia 20 marca 2014 r. do dnia zapłaty oraz kwotę 1.353,31 zł tytułem zwrotu kosztów procesu;

II. oddala powództwo w pozostałej części.

I C 555/12

UZASADNIENIE

Pozwem złożonym 16 maja 2012 r. powódka E. B. domagała się zapłaty od pozwanego Ł. D. kwoty 63754,69 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 1 kwietnia 2012 r. do dnia zapłaty, tytułem zachowku, a nadto odsetek liczonych od kwoty 60000 zł za okres od 1 kwietnia 2012 r. do dnia 25 kwietnia 2012 r..

W uzasadnieniu pozwu wskazano, że pozwany nabył w całości spadek po M. K. i A. K.. W skład tego spadku wchodziło prawo własności lokalu położonego we W., przy ul. (...) o wartości 460740 zł, ostatnia emerytura w kwocie 2800 zł, gotówka pozostawiona w mieszkaniu w wysokości 11960 zł, wyposażenie mieszkania o wartości 5000 zł, gotówka w kwocie 1379,14 USD, tj. wg kursu NBP z 1 maja 2012 r. 4518,75 zł oraz gotówka przekazana K. D. (1) w kwocie 10000 zł. Powódka jest córką spadkodawców, która dziedziczyłaby na podstawie ustawy 1/2 spadku razem z siostrą K. D. (1). Ogółem wartość spadku wynosiła 495018,75 zł, zatem zachówek należny powódce wynosiłby 1/4 tej wartości, tj. 123754,69 zł. Powódka wezwała pozwanego do zapłaty tej kwoty pismem doręczonym 29 lutego 2012 r., wyznaczając mu termin 1 miesiąca. Pozwany zapłacił ostatecznie kwotę 60000 zł, ale dopiero w dniu 25 kwietnia 2012 r.

W odpowiedzi na pozew złożonej w dniu 20 sierpnia 2012 r. pozwany Ł. D. wniósł o oddalenie powództwa, zarzucając, że zapłacona powódce kwota 60000 zł wyczerpała roszczenie z tytułu zachowku.

Pozwany wskazał, że w skład spadku po M. K. wchodził udział w 1/2 w prawie własności lokalu położonego we W., przy ul. (...) o wartości ok. 150000 zł oraz udział w wysokości 1/2 w kwocie zdeponowanej na rachunku walutowym, w kwocie ok. 600 USD o wartości ok. 2000 zł. Spadkobiercami ustawowymi M. K. byli w częściach równych powódka oraz A. K. i K. D. (1). Wartość zachowku należnego powódce wynosiła zatem $1/3 \times 1/2$ z kwoty 152000 zł, tj. 25333,50 zł.

W skład spadku po A. K. wchodził udział w 1/2 w prawie własności lokalu położonego we W., przy ul. (...) o wartości ok. 150000 zł, udział w wysokości 1/2 w kwocie zdeponowanej na rachunku walutowym, w kwocie ok. 600 USD o wartości ok. 2000 zł, a nadto gotówka pozostawiona w mieszkaniu w kwocie 11960 zł i ostatnia emerytura w kwocie 2800 zł. Powódce należał się zatem zachówek w kwocie 166760 zł x 1/2 x 1/2, tj. 41690 zł. Łączny zachówek wynosił zatem 67023,50 zł, z czego pozwany zapłacił 60000 zł.

Pozwany zaprzeczył, ażeby w skład spadku po A. K. wchodziła kwota 10000 zł przekazana K. D. (1), wskazując, że kwota ta została wydana na wyprawienie pogrzebu, urządzenie stypy, zamieszczenie nekrologów, opłacenie miejsca za grób, regenerację pomnika i wykonanie napisów. Pozwany zaprzeczył również, ażeby meble pozostawione w mieszkaniu zmarłych miały jakąkolwiek wartość.

Odnośnie żądania odsetkowego pozwany wskazał, że odsetki w opóźnieniu w zapłacie należą się powodowi od dnia uprawomocnienia się wyroku, albowiem roszczenie o zachówek staje się wymagalne dopiero z chwilą określenia przez Sąd jego wysokości.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny.

Spadkobiercą M. K., zmarłego 2 października 1993 r. powołanym do spadku z testamentu jest jego wnuk – pozwany Ł. D.. Do kręgu spadkobierców ustawowych należałoby jego żona A. K. oraz dzieci K. D. (1) i E. B.. Spadkobiercą A. K., zmarłej 18 marca 2011 r. powołanym do spadku na podstawie testamentu jest jej wnuk - Ł. D.. Spadkobiercami ustawowymi po zmarłym byłyby jej córki K. D. (1) i E. B.

(dowód: akta tutejszego Sądu – (...), w tym postanowienie z 31 stycznia 2012 r. w załączeniu do akt głównych)

W skład spadku po M. K. wchodził:

- udział w 1/2 części w prawie własności lokalu mieszkalnego przy ul. (...) we W.,
- kwota 689,57 USD.

(bezsporne)

W skład spadku po A. K. wchodził:

- udział w 1/2 części w prawie własności lokalu mieszkalnego przy ul. (...) we W.,
- kwota 689,57 USD,
- kwoty 11960 zł i 2800 zł.

(bezsporne)

Wartość prawa odrębnej własności lokalu przy ul. (...) wynosiła wg stanu z dnia otwarcia spadku i daty zamknięcia rozprawy 324000 zł.

(dowód: opinia biegłego W. R. – k. 194-210)

Pogrzeb A. K. został wyprawiony przez jej córkę K. D. (1), która poniosła m.in. koszty usługi pogrzebowej w kwocie 4287,50 zł, koszty stypy w kwocie 2640 zł, koszty demontażu pomnika i oraz wykonania napisu na nagrobku w kwocie 640 zł + 150 zł, , koszty przedłużenia opłaty za grób oraz prac grabarskich w kwocie 895 zł, , koszty nekrologów w kwocie 676,50 zł, i 830,25 zł. Całe koszty pogrzebu wynosiły ponad 10000 zł i zostały sfinansowane częściowo z kwoty 10000 zł pozostawionej K. D. (1) przez matkę.

(dowód: faktury i rachunku – k. 37-46, zeznania K. D. – k. 66, przesłuchanie powódki – k. 66-67)

Powódka wezwała pozwanego do zapłaty zachowku w kwocie 124082,41 zł, pismem doręczonym 29 lutego 2014 r. , wyznaczając mu termin do 1 miesiąca.

(dowód: pismo z 2.02.2012 r. z dowodem odbioru – k. 6)

Pozwany zapłacił powódce z tytułu zachowku kwotę 60000 zł w dniu 25 kwietnia 2012 r.

(bezsporne)

Mając powyższe na uwadze, Sąd zważył, co następuje.

Powództwo zasługiwało częściowo na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 991 § 1 kc zstępnym, którzy byliby powołani do spadku z ustawy, należą się, jeżeli uprawniony jest trwale niezdolny do pracy dwie trzecie wartości udziału spadkowego, który by mu przypadął przy dziedziczeniu ustawowym, w innych zaś wypadkach połowa wartości tego udziału. Jeżeli uprawniony nie otrzymał należnego mu zachowku bądź w postaci uczynionej przez spadkodawcę darowizny, bądź w postaci powołania do spadku, bądź w postaci zapisu, przysługuje mu przeciwko spadkobiercy roszczenie o zapłatę sumy pieniężnej potrzebnej do pokrycia zachowku albo do jego uzupełnienia (por. art. 991 § 2 kc).

W rozpoznawanej sprawie skład spadku po M. K. i A. K. był częściowo bezsporny. Nie ulegało wątpliwości, że w skład spadku po M. K. wchodził udział w 1/2 części w prawie własności lokalu opisanego w pozwie oraz kwota 689,57 USD. Wartość oszczędności dolarowych przyznał w toku przesłuchania pozwany. W skład spadku po A. K. wchodził natomiast poza udziałem w 1/2 części w prawie własności w/w lokalu oraz kwotą 689,57 USD także kwoty 11960 zł i 2800 zł.

Wartość oszczędności w walucie obcej ustalono na podstawie średniego kursu NBP z daty zamknięcia rozprawy, tj. w stosunku 1 USD = 3,05 zł, co dawało kwotę 4206,37 zł.

Odnośnie kwoty 10000 zł przekazanej przez A. K. K. D. (1) na poczet przyszłych kosztów pogrzebu Sąd ustalił na podstawie złożonych przez pozwanego rachunków oraz przesłuchania powódki i K. D. (1), że kwota ta została w całości wydana na poczet kosztów pogrzebu. W szczególności przyznała to ostatecznie pozwana w toku przesłuchania. Wobec tego kwota ta jako przeznaczona na poczet długów spadkowych (por. art. 922 § 3 kc) nie zwiększyła wartości masy spadkowej.

Kwota 5000 zł dotycząca wartości ruchomości po zmarłych nie została przez pozwaną udowodniona, co do wysokości. Pozwana nie przedstawiła nawet przybliżonego zestawienia tych ruchomości wraz z cząstkowymi wartościami.

Wartość lokalu spadkowego Sąd ustalił na podstawie nie budzącej wątpliwości opinii biegłego W. R. z 30 grudnia 2013 r.. Opinia ta została wykonana rzetelnie z zachowaniem zasad wymaganych treścią art. 149 i n. ustawy o gospodarce nieruchomościami oraz przepisami Rozporządzenia Rady Ministrów z 21 września 2004 r. w sprawie wyceny nieruchomości i sporządzania operatu szacunkowego.

Zarzuty powódki do tej opinii były oczywiście bezzasadne. Powódka wskazywała bowiem, że stan przedmiotowej opinii mógł się zmienić po oględzinach dokonanych przez biegłego w dniu 12 listopada 2012 r. Tymczasem dla ustalenia wartości zachowku istotne określenie stanu spadku z daty jego otwarcia. Późniejsza zmiana tego stanu, np. jego ulepszenie, nie ma znaczenia dla roszczenia o zachówek. Zgodnie z art. 991 kc roszczenie zachowkowi związek jest bowiem ze spadkiem, który przypadłby spadkobiercy pominiętemu. Takim spadkiem jest jedynie spadek istniejący w dacie otwarcia spadku (por. art. 925 kc).

Nie były również uzasadnione zarzuty pozwanego zgłoszone w piśmie z 3 lutego 2014 r. Pozwany kwestionował określenie przez biegłego stopnia nasilenia wagi określonej cechy rynkowej dla ustalenia wartości nieruchomości wycenianej. Biegły stopień nasilenia odnosił do powierzchni lokali, wyróżniając trzy grupy – lokale o powierzchni

poniżej 60 m², 60-70 m² i powyżej 70 m². W pierwszej opinii, której wnioski zdezaktualizowały się z uwagi na upływ czasu, przedziały te były określone odmiennie (do 65 m², 65-80 m² i powyżej 80 m²). Wypada jednak zauważyć, że w opinii z 30 grudnia 2013 r. biegły analizował inny zestaw transakcji oraz lokale o innej powierzchni, niż w opinii pierwotnej. W związku z tym uzasadnione było przyjęcie podziału odmiennego, niż w opinii pierwotnej. Wagę danej cechy rynkowej i stopień jej nasilenia biegły określał przecież nie w sposób mechaniczny, ale w odniesieniu do określonej próby. Nie było zatem uzasadnione żądanie, ażeby stopień nasilenia danej wagi określać zawsze identycznie.

Ostatecznie Sąd przyjął zatem, że wartość nieruchomości spadkowej wg stanu z daty otwarcia spadku oraz cen z daty zamknięcia rozprawy wynosiła 324000 zł. Nie było uzasadnione żądanie pozwanej, ażeby w/w wartość określać wg cen z innej, wcześniejszej, daty. W tym zakresie orzecznictwo sądowe jest już ugruntowane (por. wyrok SN z 4 lipca 2012 r. I CSK 599/11, LEX nr 1218157 i cytowane tam orzecznictwo).

Dodatkowo Sąd wyjaśnia, że w rozpoznawanej sprawie dla określenia zachowku nie było uzasadnione jego odrębne ustalenie w odniesieniu do każdego ze spadkobierców. Gdyby M. K. nie sporządził testamentu, 1/3 spadku po nim przypadłaby A. K.. Z tegoż udziału spadkowego powódka odziedziczyłaby 1/2 część. Wobec tego należał jej się zachówek obliczony zarówno od udziału, który przypadłby jej bezpośrednio po M. K. (1/2 z 1/3 wartości tego spadku), jak i od udziału w udziale, który przypadłby A. K. (1/2 x 1/2 x 1/3 wartości tego spadku). Daje to powódce prawo do zachowku w wysokości 1/4 wartości spadku po A. K. i M. K. łącznie.

Mając na uwadze, że wartość spadku wynosiła ostatecznie 324000 zł + 11960 zł + 2800 zł + 4206,37 zł, zachówek należny powódce wynosił 1/4 z tej sumy, tj. 85741,59 zł. Z tej kwoty powódka otrzymała już 60000 zł, zatem do zapłaty pozostawała powodowi kwota 25741,59 zł. Taka też kwotę zasądzone na rzecz powódki w pkt I wyroku, oddalając dalej idące powództwo, jak w pkt II wyroku.

O odsetkach od kwoty zasądzonej i kwoty 60000 zł orzeczono na podstawie art. 481 kc w zw. z art. 455 kc. Należy podkreślić, że prawo do zachowku nie powstaje z chwilą uprawomocnienia się wyroku sądowego w przedmiocie powództwa o zachówek, wyrok ten ma bowiem charakter deklaracyjny. Roszczenie to nie jest w ogóle warunkowane wytoczeniem powództwa i może być spełnione bez procesu sądowego. Nie jest zatem uzasadnione twierdzenie, że roszczenie to przed procesem jest niewymagalne. Wypada zauważyć, że w niniejszej sprawie pozwany spełnił jej częściowo po wezwaniu do zapłaty. Nie sposób przyjąć, że spełniał świadczenie niewymagalne. Gdyby bowiem uznać, że właśnie świadczenie niewymagalne spełnił, mógłby następnie teoretycznie wytoczyć powództwo o jego zwrot, z argumentacją, że wartość spadku zmniejszyła się po zapłacie zachowku. Ponadto w przypadku zachowku obliczonego od kwot pieniężnych wchodzących w skład spadku można go obliczyć już w chwili otwarcia spadku bez jakichkolwiek dodatkowych czynności. Nie ma wobec tego żadnego powodu, ażeby wiązać płatność tego rodzaju zachowku z orzeczeniem sądowym.

Należy zatem przyjąć, że świadczenie o zachówek staje się płatne w terminie wskazanym w art. 455 kc, a więc niezwłocznie po wezwaniu do zapłaty, tyle, że jedynie co do wysokości wg stanu cen z daty tak ustalonej płatności. Ustalenie wysokości zachowku może nastąpić także w tej dacie. Nie ma w szczególności uzasadnionych powodów, ażeby przyjmować, że dłużnik nie pozostaje w opóźnieniu w zapłacie tej części zachowku, którą można ustalić na podstawie bezspornych cen z daty wezwania do zapłaty. Gdyby według cen z tej daty roszczenie zachowkowe byłoby w całości zaspokojone, wierzycielowi nie przysługiwałoby już przecież roszczenie o uzupełnienie zachowku z powodu późniejszego wzrostu cen. Zobowiązanie z tytułu zachowku wygasłoby na skutek wykonania przed procesem, wobec czego jest oczywistym, że nie mogłoby to być zobowiązanie z niewymagalnym roszczeniem.

Jeżeli natomiast po bezskutecznym wezwaniu do zapłaty zachowku w/w ceny wzrosną, świadczenie o zachówek ustalone wg cen z daty zamknięcia rozprawy stanie się płatne od chwili zamknięcia rozprawy, ale dotyczy to jedynie różnicy pomiędzy wartością zachowku ustaloną w orzeczeniu sądowym i wartością zachowku istniejącą w dacie płatności ustalonej zgodnie z art. 455 kc.

Brak jest także podstaw do wiązania terminu płatności świadczenia z tytułu zachowku z uprawomocnieniem się wyroku sądowego. Wyrok ten ma bowiem jedynie charakter deklaratoryjny. Skoro ustalenie zachowku następuje ostatecznie w dacie zamknięcia rozprawy, od tej chwili dłużnik pozostaje w opóźnieniu w zapłacie opisanej wyżej różnicy. Prawomocność wyroku ma natomiast sens taki, że dopiero od niej wierzyciel może powoływać się na istniejące wcześniej obiektywnie opóźnienie w zapłacie.

W rozpoznawanej sprawie pozwany nie kwestionował, że w dacie wezwania go do zapłaty wartość spadku wynosiła 300000 zł + 11960 zł + 2800 zł + 4206,37 zł (kurs złotego do dolara był w kwietniu 2012 r. wyższy, niż obecnie). Wobec tego niezwłocznie po wezwaniu do zapłaty powinien był zapłacić zachówek w wysokości 79741,59 zł, a od 1 kwietnia 2012 r. pozostawał w opóźnieniu w zapłacie tej kwoty. Mając to na uwadze, Sąd zasądził na rzecz powódki odsetki ustawowe od kwoty 60000 zł od dnia 1 kwietnia do 25 kwietnia 2012 r., a od kwoty 9741,59 zł od dnia 1 kwietnia 2012 r. do dnia zapłaty. W pozostałym zakresie wartość roszczenia zachowkowego wzrosła wg cen ustalonych z daty zamknięcia rozprawy. W związku z tym od kwoty 6000 zł odsetki ustawowe orzeczono dopiero od 20 marca 2014 r.

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 100 kpc. Powódka wygrała proces w 40,37 %. Wobec tego należało się jej od pozwanego 40,37 % poniesionych przez nią kosztów procesu w wysokości 3188 zł z tytułu opłaty sądowej od pozwu, 1906,88 zł z tytułu kosztów opinii biegłego, 3600 zł z tytułu kosztów zastępstwa prawnego pomniejszone o 59,63 % kosztów pozwanego w wysokości 3600 zł z tytułu kosztów zastępstwa procesowego. Różnicę pomiędzy wskazanymi kwotami zasądzono na rzecz powódki w pkt I wyroku.